

Posudek diplomové práce:

Václava KODADOVÁ, *Kolektivizace a zakládání jednotných zemědělských družstev v okrese Trhové Sviny, 1949 - 1959.*

Filosofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2009, 239 stran.

Přestože ke zpracování diplomových prací většinou studenti přistupují již s konkrétnější představou o tématu, hluboké a soustředěné zaujetí jím a odpovědný přístup k jeho zpracování nebývá samozřejmostí. Právě tak lze ale charakterizovat východiska diplomové práce Václavy Kodadové, která si po úspěšně zvládnuté bakalářské práci věnované období 16. století poněkud překvapivě zvolila téma z nejnovějších českých, resp. československých dějin a zaměřila se na důležitou, ale i komplikovanou a bolestnou problematiku kolektivizace a zakládání jednotných zemědělských družstev.

Své diplomové práci přitom dala jasné časové i prostorové vymezení: práce se zaměřuje na okres Trhové Sviny, který vznikl v roce 1949 a přestal existovat v důsledku velké reformy státní správy v roce 1960, přičemž rok 1949 je současně rokem vydání zákona o jednotných zemědělských družstvech, základní normy, která měnila po desítky let fungující systém tradičního hospodaření na českém venkově – a přelom let 1959-1960 na druhé straně odpovídá právnímu zakončení konce zásadní fáze socializace v novele zákona o jednotných zemědělských družstvech.

Diplomová práce je – včetně Úvodu a Závěru – rozdělena do devíti kapitol. Zatímco v Úvodu (s. 7 – 8) autorka stručně seznamuje s cílem a strukturou své práce, v druhé kapitole (s. 9 – 12) přináší fundované hodnocení literatury a pramenů. Třetí kapitola se již věnuje době od osvobození do zrodu JZD a vytváření předpokladů kolektivizace (s. 13 – 21), čtvrtá obsahuje shrnující výklad o zemědělských družstvech, existujících již před rokem 1948 (s. 22 – 24). Na tyto v podstatě úvodní kapitoly navazuje rozsáhlá kapitola pátá, věnovaná samotnému združstevňování na Trhosvinensku v letech 1949 – 1959 (s. 25 – 84). V celkem deseti podkapitolách v ní autorka nejprve přináší informace o orgánech působících v resortu zemědělství na úrovni kraje, uvádí vymezení okresu a jeho charakteristiku a poté postupně sleduje celkový vývoj kolektivizace v celostátním rámci, ale s odkazy na konkrétní průběh v rámci kraje a okresu právě na Trhosvinensku.

Skutečné jádro práce však představuje další, šestá kapitola, v níž se V. Kodadová koncentruje na zkoumání problematiky tzv. vesnických boháčů (s. 84 - 185), přičemž podrobně sleduje vývoj a postupné změny přístupu vůči této skupině obyvatelstva, který se stával i důležitým nástrojem ovlivňování veřejného mínění (i když současně na ně alespoň v některých případech musel brát i ohled). Dostatečně průkazná pak je druhá podkapitola, nazvaná příznačně „Stejně nás zavřou...“, která po uvedení základní informace o trhosvinenském soudu a prokuratuře uvádí jednotlivé případy soudně trestaných rolníků, jak je bylo možno zachytit v trestních spisech archivního fondu Okresní soud v Trhových Svinech (s. 111 – 160). Celkem se jedná o 25 případů, v nichž se s neumdlévající a nemilosrdnou pravidelností a v strohé řeči soudních rozsudků a spisů představují jednotlivé osudy, z nichž více než zřetelně vyplývá tendenčnost uvedených obvinění a procesů, neobjektivita přístupu vůči „nepohodlným“ jedincům, živená mnohdy záští a závistí či „pouhou“ snaživostí – stejně jako hrdost a nepoddajnost obviněných, doplněná někdy tragikomickými prvky a dobovou absurditou. Strohý úřední jazyk a zhuštěné vylíčení jednotlivých případů, které autorka zvolila, přispívají k značné působivosti a naléhavosti textu, zatímco takřka stereotypně se opakující závěrečné pasáže o uskutečněných rehabilitacích jen umocňují celkové vyznění. Připomínku bych v tomto případě měla snad jen k tomu, že by bylo vhodné připomenout systém řazení jednotlivých případů, který je chronologický (ale na první pohled nejasný a nevýrazný), a případy pro lepší přehled očíslovat, případně doplnit také stručnou celkovou

statistiku. Kapitola je doplněna ještě celkovým vhodně zvoleným tabelárním přehledem dalších případů soudně trestaných rolníků, zachycených v rejstřících okresní prokuratury, k nimž se již podrobnější spisový materiál nedochoval (s. 161 – 163). Zatímco zařazení této tabulky do textu práce nevzbuzuje pochybnosti a představuje jeho logické doplnění, poněkud odlišné je to s materiály tvořícími další dvě kapitoly: jak jinak vynikající jmenný seznam vesnických boháčů zasílaných jednotlivými MNV na ONV z roku 1652 a seznam vesnických boháčů v okrese podle rady ONV z roku 1953 (kapitola VI. 3., s. 164 – 167), tak editované (bohužel bez uvedení ediční poznámky) zápisy ze schůzí tzv. zvláštních koordinačních komisí či okresních bezpečnostních porad (kapitola VI. 4, s. 168 - 185, s reprodukcí na s. 182 – 185) by si dle mého soudu zasloužily zařadit do příloh za Závěr práce.

Obdobnou výhradu by bylo možno vznést k sedmé kapitole, seznamující se zemědělskými zákony a ustanoveními, která vlastně představuje jejich komentovaný přehled (s. 186 – 207) – a kterou by bylo možná lepší zařadit naopak do úvodních částí práce, případně rovněž mezi přílohy. Samotné uvedení těchto norem je však zcela na místě, užitečné je i jejich tematické rozčlenění, které autorka provedla a které může usnadnit orientaci v problematice. Shrnutí celé práce přináší poměrně rozsáhlý Závěr (s. 208 – 210), v němž je kromě charakteristiky okresu a vývoje v oblasti zemědělství ve sledovaném období možné upozornit na autorčino chápání již doby po skončení druhé světové války za první období kolektivizace či za její předstupu.

V diplomové práci nechybí seznam zkratk a seznam „literatury, pramenů a jiných zdrojů“ (byť bývá častější řadit tyto seznamy v obráceném pořadí). Seznam literatury obsahuje všechny důležité práce K. Jecha, K. Kaplana, J. Peška nebo J. Pšeničkové, ale i dobové materiály, k seznamu pramenů bych snad měla jen drobnou připomínku, že by bylo vhodnější uvádět konkrétnější odkazy na archivní materiály, byť se samozřejmě najdou v poznámkovém aparátu. Vhodný doplněk práce představuje fotografická příloha (s. 223 – 239, se soupisem na s. 221 – 222).

K jednoznačným přednostem diplomové práce Václavy Kodadové patří využití bohatého archivního materiálu (včetně písemností KV KSČ, OV KSČ, KNV, ONV, Okresního soudu a Okresní prokuratury Trhové Sviny) a bezpečná orientace v něm; východisko zde přitom představoval již vhodně zvolený časový i místní rámec a tomu odpovídající skutečnost, že se obvykle jednalo o uzavřené a většinou již uspořádané archivní fondy, zvládnutelné časově i místně - byť i zde je nutno konstatovat nedostatek materiálu ke vzniku JZD (nad jehož příčinami se autorka zamýšlí v Závěru). Vedle toho autorka využívala i různé dobové materiály (Gottwaldovy spisy, materiál sjezdů KSČ, apod.) a dobový periodický tisk, a to nejen z 50., ale i 70. let, a některé obecní kroniky. Kromě vlastního textu uvádí řadu cenných informací v poznámkách, v celé práci pak prokazuje bezpečnou znalost problematiky a daří se jí velice dobře rekonstruovat dobové myšlení. Její práce je psána velice čtivě a srozumitelně a má velice dobrou stylistickou a jazykovou úroveň. Text obsahuje (vzhledem k rozsahu) minimální množství překlepů a formálních nedostatků (např. odlišné řádkování na s. 37), rušivě působí jen někdy chybějící čárky na konci vložených vět. Jediné připomínky tak je možno vznést k již zmíněnému řazení některých příloh, které však nepředstavuje zásadní nedostatek a rozhodně nesnižuje vysokou odbornou úroveň práce, která by si dle mého soudu zasloužila po některých úpravách publikování.

Mezi použitou literaturou uvádí autorka i knihu nikoli odbornou, ale beletristickou, „Selský baroko“ Jiřího Hájíčka, stejně tak se při čtení práce vybavují obrazy z filmu Vojtěcha Jasného „Všichni dobří rodáci“. Literární a filmové obrazy dané problematiky se autorce podařilo doplnit úřední řečí pramenů, navíc se při četbě její práce chť nechtě nabízí i otázka, nakolik je práce historika – přes samozřejmé požadavky po objektivitě přístupu – ovlivňována, alespoň v případě některých témat, i prostou lidskou zkušeností, nadhledem či schopností empatie, které zde autorka prokázala a zúročila. Na závěr nezbyvá než konstatovat,

že diplomová práce Václavy Kodadové jednoznačně splňuje nároky kladené na tento typ prací či je dokonce překračuje, proto ji velice ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji kvalifikovat stupněm **v ý b o r n ě**.

Ve Wolfenbüttelu dne 26. srpna 2009

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.